

13. Уголовный кодекс УССР: изд. 2-е, офиц. – Харьков: Наркомюст УССР, 1922. – 100 с.
14. Постановление Совета народных комиссаров СССР от 7 апреля 1930 года «Про утверждение положения про исправительно-трудовые лагеря» // Собрание законов СССР. – 1930. – № 22. – Ст. 248.
15. Перлов И.Д. Исполнение приговора в советском уголовном процессе: учебное пособие / И.Д. Перлов. – М.: Юрид. лит., 1963. – 227 с.
16. Книженко О.О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.О. Книженко. – Харків, 2004. – 180 с.
17. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1977. – № 14. – Ст. 128.
18. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1983. – № 4. – Ст. 50.
19. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

УДК 343.12: 368.021 (477)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ КОМПРОМІС У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ КОНСТРУКЦІЇ

Степаненко Д.Ю., ст. інспектор

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Статтю присвячено комплексному науковому аналізу техніки конструювання ч.4 ст.212-1 КК України, яка передбачає кримінально-правовий компроміс у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. За результатами цього аналізу вироблено низку пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства та запропоновано нову редакцію ч.4 ст.212 КК України.
Ключові слова: ухилення, кримінальна відповідальність, кримінально-правовий компроміс, техніка конструювання норм.

Stepanenko D.Y. УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ КОМПРОМИСС В СФЕРЕ ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ: ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ КОНСТРУКЦИИ / Луганский государственный университет внутренних дел имени Э.А. Дидоренко, Украина

Статья посвящена комплексному научному анализу техники конструирования ч.4 ст.212-1 УК Украины, которая предусматривает уголовно-правовой компромисс в сфере общеобязательного государственного социального страхования. По результатам этого анализа разработан ряд предложений по усовершенствованию уголовного законодательства и предложена новая редакция ч.4 ст.212 УК Украины.

Ключевые слова: уклонение, уголовная ответственность, уголовно-правовой компромисс, техника конструирования норм.

Stepanenko D.Y. THE CRIMINAL LAW COMPROMISE IN THE SPHERE OF MANDATORY STATE SOCIAL INSURANCE: THE DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF LEGAL CONSTRUCTION / Lugansk state university of internal affairs named after E.A. Didorenko, Ukraine

The article is related to complex scientific research of design technique of part 4 of Article 212-1 of Ukrainian Criminal Code that describes criminal law compromise in the area of obligatory state social insurance. During this analyses attention was paid to the imperfection of legal wording «A person who has committed a crime under parts one or two of this article for the first time is exonerated...» that is used in the mentioned provision. It is proved that parts four of articles 212 and 212-1 of Ukrainian Criminal Code have to provide for equal terms of criminal law stimulation of persons who have committed relevant crimes. Arguments for refining the final point of paying insurance payments as the condition of exonerated from criminal liability under part 4 of Article 212-1 of Ukrainian Criminal Code are provided. It is identified that neither money penalties, nor fine mentioned in this article can be “damages done to the funds of obligatory

social insurance”, and thus the need to specify this terminological wording is substantiated. The problem related to the correct definition of the subject who is obliged to pay insurance payments and also monetary penalties and fine in case this crime is committed by an officer in charge of the legal entity is researched in detail. According to the results of this research it is established that under currently valid version of part 4 of Article 212-1 of Ukrainian Criminal Code only a guilty person can be such a subject. With this it is proved in the article the necessity of improving the text of this norm by such a way that even an officer in charge of the legal entity who has used all necessary means to make this legal entity pay insurance payments can be exonerated from criminal liability. According to results of the conducted research it is proposed to set forth part 4 of Article 212-1 of Ukrainian Criminal Code in the following version: “A person who has committed a crime under parts one, two or three of this article (except cases of committing this crime by a person who was previously found guilty for willful violation of the calculation, computation and payment of the unified contribution to the obligatory state social insurance or duty for obligatory state pension insurance duty) for the first time is exonerated from criminal liability if he before the point of reporting about the suspicion of committing a criminal offence has paid the unified contribution to the obligatory state social insurance or duty for obligatory state pension insurance duty, monetary penalties and fine or if this is the officer in charge of the legal entity has used all the necessary means to make this legal entity pay relevant sums”.

Key words: evasion, criminal liability, criminal law compromise, technique of legal construction of a provision.

У сучасній теорії кримінального права норми, які містяться в Особливій частині КК України та передбачають так звані «спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності», називають компромісними, заохочувальними або стимулюючими, адже за допомогою цих норм держава намагається заохотити осіб, котрі вчинили певний вид злочину, до відмови від подальшої злочинної діяльності (перебування в злочинному стані) та стимулювати їх правомірну поведінку у напрямку ліквідації потенційних наслідків вчиненого, сприяння розкриттю окремих видів злочину, подолання наркотичної залежності тощо.

Однією з таких норм є й ч.4 ст.212-1 КК України яка визначає, що особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а також відшкодувала шкоду, завдану фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування їх несвоєчасною сплатою (штрафні санкції, пеня).

Загалом у теорії кримінального права приділено не мало уваги вивченню спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності та компромісних (заохочувальних) норм, що їх описують. Найбільший вклад у науку кримінального права цій частині зробили такі вітчизняні криміналісти як Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Г.Б. Віттенберг, А.А. Вознюк, М.Є. Григор'єва, Ю.В. Гродецький, О.О. Житний, О.Ф. Ковітіді, О.М. Лемешко, А.А. Музика, О.В. Наден, Г.О. Усатий, В.П. Тихий, Н.Б. Хлистова, С.С. Яценко та інші. Поряд із цим окремих досліджень, присвячених комплексному науковому аналізу техніки конструювання ч.4 ст.212 КК України, наразі ще не проводилось.

Мета статті – дослідити техніку конструювання ч.4 ст.212 КК України та виробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення її змісту.

Загалом ч.4 ст.212 КК України, як відомо, є майже дослівним відтворенням ч.4 ст.212 КК України, а остання – результатом численних наукових розробок у сфері боротьби з посяганнями на систему оподаткування [1, 10; 2, 152-157; 3, с. 69, 130-133, 160, 164; 4, 189-191, 5, 463]. Ураховуючи ж ту обставину, що поява у 2005 році ст.212-1 КК України була не стільки проявом криміналізації, скільки результатом відповідних змін у регулюючому законодавстві, то говорити про безпідставність такого рішення законодавця наразі не можна. Загалом, про виправданість запровадження кримінально-правового компромісу як у сфері оподаткування, так і у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, у кримінальній літературі сказано вже чимало, а тому не повторюватимемо всіх здобутків обумовлених цим рішенням.

Утім, попри низку позитивних аспектів, пов'язаних із встановленням спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування слід відзначити, що рівень законодавчої техніки опису цього виду звільнення в межах ч.4 ст.212-1 КК України є далеко не найкращим.

Перш за все звертає на себе увага та обставина, що в ч.4 ст.212-1 КК України починається словами «Особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, звільняється ...».

Оскільки ж у ст.212-1 КК України є ще й ч.3, яка описує особливо кваліфікований вид цього злочину, то виходить (у буквальному розумінні), ніби та особа, яка до цього вчинила злочин, передбачений ч.3 ст.212-1 КК України, також може бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ч.4 ст.212-1 КК України. Навіть окремі науковці, що коментують цю заохочувальну норму, стверджують, що під вчиненням злочину вперше слід розуміти те, що особа або раніше взагалі не вчиняла злочинів, передбачених ч.1 чи ч.2 ст.212-1 КК України, або на момент вчинення ухилення від сплати відповідних страхових внесків судимість за раніше вчинений злочин, передбачений ч.1 чи ч.2 ст.212-1 КК України, була знята або погашена у встановленому законом порядку [6, 583].

З нашої ж точки зору, такий підхід у розумінні змісту ч.4 ст.212-1 КК України є неправильним та таким, що може призвести до неправильного застосування кримінального закону (особливо враховуючи ту обставину, що він висловлений на сторінках науково-практичного коментаря). Цілком очевидно, що під термінологічним зворотом «особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті» у ч.4 ст.212-1 КК України, законодавець мав на увазі те, що така особа взагалі вперше вчинила ухилення від сплати відповідних соціальних внесків, а конкретне вчинене нею діяння підпадає під ознаки злочинів, описаних ч.1 чи 2 ст.212-1 КК України. Утім, із тексту ч.4 ст.212-1 КК України це не випливає, що зумовлює висновок про нагальну потребу уточнення цієї заохочувальної норми в частині вимоги щодо відсутності злочинної поведінки певного виду.

Продовжуючи аналіз техніки конструювання ч.4 ст.212-1 КК України, хотілося б ще раз зазначити, що ст.212-1 КК України з'явилася в КК України не як результат криміналізації окремого суспільно небезпечного діяння, а як засіб усунення прогалини, що утворилася в кримінально-правовій materії після набрання чинності ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»². Іншими словами, статті 212 та 212-1 КК України мають єдиний історичний початок, описують дуже схожі за змістом, характером і суспільною небезпекою злочини, а тому повинні й надалі залишати дуже близькими одна до одної, певним чином кореспондувати одна з одною. Це стосується й частин четвертих статей 212 та 212-1 КК України, які описують спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), а також за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Про спорідненість статей 212 та 212-1 КК України частково свідчить і зміст першої примітки до ст. 209 КК України.

Між тим, положеннями ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України» від 2 грудня 2010 року існуючий органічний зв'язок між розглядуваними статтями було істотно порушено³. Існуючий нині неоднаковий підхід до визначення умов кримінально-правового заохочення осіб, що вчинили злочини, передбачені статтями 212 і 212-1 КК України, на наше переконання, є нелогічним і неправильним, оскільки його втілення в життя призвело до порушення об'єктивно існуючого та

² Який визначив, що з 1 січня 2004 року страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування вже не входять до системи оподаткування України, а податкове законодавство на порядок їх сплати не поширюється.

³ Відтепер ч.4 ст.212 КК України починається словами «Особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється ...». Тобто, якщо на підставі ч.4 ст.212-1 КК України від кримінальної відповідальності наразі може бути звільнена лише та особа, котра вчинила простий або кваліфікований вид цього злочину, то на підставі ч.4 ст.212 КК України – як та особа, котра вчинила простий або кваліфікований вид цього злочину, так і особа, котра вчинила особливо кваліфікований його вид (крім випадків вчинення цього злочину, особою, раніше судимого за ухилення від сплати обов'язкових платежів). Крім того, якщо згідно з положеннями ч.4 ст.212-1 КК України звільненню від кримінальної відповідальності підлягають лише ті особи, які вчинили цей злочин вперше, то на підставі ч.4 ст.212 КК України можуть бути звільнені будь-які податкові злочинці. І все це при тому, що частини треті статей 212 та 212-1 КК України описують дуже близькі як за характером, так і ступенем суспільної небезпеки злочини; їх диспозиції є тотожними за технікою побудови, адже передбачають абсолютно однакові кваліфікуючі ознаки; а санкції цих норм є однаковими за видами основних і додаткових покарань і майже однаковими за їх розмірами.

історично обумовленого зв'язку між заходами кримінально-правової охорони податкової системи України та заходами кримінально-правової охорони системи загальнообов'язкового соціального страхування України.

Аналогічні міркування висловлювалися й фахівцями Головного науково-експертного управління Апарату ВРУ у висновку на проект ПК України від 30 вересня 2010 року [7], та О.О. Дудоровим [8, 516].

У зв'язку з цим вважаємо, що частини четверті статей 212 та 212-1 КК України мають передбачати однакові умови кримінально-правового заохочення осіб, що вчинили злочини, передбачені статтями 212 і 212-1 КК України, а отже й потребують узгодження між собою.

Наступний недолік ч.4 ст.212-1 КК України (як і ч.4 ст.212 КК України) вбачається нами в тому, що для позначення кінцевого моменту, до якого особа повинна сплатити відповідні внески, законодавець використовує такий термін, як «притягнення до кримінальної відповідальності».

Справа в тому, що в період чинності КПК України 1960 року попри офіційне тлумачення його змісту в межах рішення КСУ [9], а також відповідні роз'яснення ВСУ [10] не лише практики, а й науковці неодноразово демонстрували неправильне розуміння кінцевого моменту, до якого особа повинна сплатити відповідні обов'язкові платежі чи внески. Так, П.П. Андрушко в одному з перших коментарів до ст.212 КК України зазначав, що сплата відповідних платежів має відбутися «до порушення проти такої особи кримінальної справи» [11, 458]. Такі ж криміналісти як В.П. Гузир, Л.О. Ужва, А. І. Золотарьов взагалі наполягають на тому, що під притягненням до кримінальної відповідальності слід вважати момент набрання чинності обвинувальним вироком суду, а отже й саме цей момент і є кінцевим моментом, до якого особа повинна сплатити відповідні обов'язкові платежі чи внески [12, 204; 13, 143; 14, 127-130]. Хибність останньої позиції, пов'язана із тим, що зазначені правники вживає у статтях 212 і 212-1 КК України кримінально-процесуальне поняття «притягнення до кримінальної відповідальності» плутають із кримінально-правовою категорією «настання кримінальної відповідальності». Остання ж і справді настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду. Такої ж помилки неодноразово припускалися й українські суди.

Із набранням чинності КПК України 2012 року ситуація стала значно яснішою (кримінально-процесуальний закон чітко визначив, що притягнення до кримінальної відповідальності – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення), хоча й вона не виключає, що окремі криміналісти й надалі наполягатимуть на тому, що в статтях 212 і 212-1 КК України йдеться не про стадію кримінального процесу, а про матеріально-правовий інститут настання кримінальної відповідальності. Між тим, різне розуміння змісту поняття «притягнення до кримінальної відповідальності» може не лише призвести до неоднакового застосування одних і тих положень кримінального закону, порушення принципу рівності всіх громадян перед законом, а й стати черговою корупційною «лазівкою» для правоохоронних органів і суду. Крім того, не варто забувати й те, що кримінальний закон (а особливо його заохочувальні норми, які покликані виконувати профілактичну функцію) має бути чітким і зрозумілим не лише юристам, а й самим платникам відповідних страхових внесків (чи податків), їх службовим особам. Цього ж від нього вимагають й правила законодавчої техніки щодо точності, визначеності й недвозначності юридичної термінології кримінального закону.

Ще одна вада в техніці конструювання ч.4 ст.212-1 КК України пов'язана з вживанням у ній наступного термінологічного звороту «...а також відшкодувала шкоду, завдану фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування їх несвоєчасною сплатою (штрафні санкції, пеня)».

Із змісту цього звороту випливає, ніби штрафні санкція та пеня – це дві складові частини шкоди, завданої фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування несвоєчасною сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Детально ж вивчивши положення ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яка, до речі, називається «Заходи

впливу та стягнення», ми дійшли однозначного висновку, що *штрафна санкція* – це плата (у фіксованій сумі або у вигляді відсотків від несплачених, своєчасно несплачених чи донарахованих сум єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), яка справляється територіальним органом ПФУ з платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за вчинення ними правопорушень, передбачених ч.11 ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Системний аналіз положень цієї статті (в тому числі її назви) дає підстави стверджувати, що штрафна санкція є уособленням адміністративної відповідальності (адміністративним стягненням), яка в цьому випадку накладається територіальним органом ПФУ (органом адміністративної юрисдикції) до платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Іншими словами, штрафна санкція жодного відношення до матеріальної шкоди не має та мати не може.

Пеня ж, як випливає з ч.10 ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», – це плата, що стягується з платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в розмірі 0,1% від суми недоїмки за кожний день прострочення платежу.

Детальний аналіз правової природи цього платежу через призму положень глави 49 ЦК України привів нас до однозначного висновку, що в ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» пеня виступає як засіб забезпечення виконання платником покладених на нього страхових зобов'язань, а отже її нарахування не має жодного відношення до такої категорії як «шкода».

Отже, ні штрафні санкції, ні пеня, про які йдеться в ч.4 ст.212-1 КК України, не є «шкодою, завданою фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування».

Утім, найбільшою вадою чинних редакцій частин четвертих статей 212 і 212-1 КК України було й залишається те, що в них не уточнюється, хто саме повинен сплатити відповідні податки, збори (обов'язкові платежі) чи страхові внески, а також сплатити штрафні санкції та пеню.

Через це в теорії кримінального права виникла жвава дискусія, а в практиці застосування відповідних положень частин четвертих статей 212 і 212-1 КК України – значна проблема, пов'язана з визначенням легітимного джерела погашення податкового боргу та відповідних страхових внесків.

Так, аналізуючи ч.4 ст.212 КК України, П.П. Андрушко зазначає, що буквально логіко-граматичне тлумачення її тексту з позиції «букви закону» з урахуванням норм податкового законодавства дає підстави для висновку, що її дія поширюється лише на платників податків – фізичних осіб (тих, хто займається підприємництвом без створення юридичної особи, та інших фізичних осіб, зобов'язаних сплачувати податкові платежі), оскільки суб'єктом злочину, а, отже, і суб'єктом звільнення від кримінальної відповідальності за КК України визнається не юридична, а фізична особа [15, 48].

З цією позицією категорично не погоджується О.О. Дудоров, наголошуючи на тому, що ця норма не може застосовуватись у тому разі, коли податки, збори, фінансові санкції і пеня сплачені не особисто службовою особою підприємства, установи чи організації, винною у вчиненні податкового злочину (за рахунок її власних коштів), а самою юридичною особою (від її імені), хоч зрозуміло, що саме остання юридично є платником податків і зборів і на неї ж у разі вчинення податкового правопорушення накладаються фінансові санкції і пеня [5, 516-517; 8, 524]. Таку ж позицію відстоює й М.І. Хавронюк [16, 236].

Вирішуючи питання про те, хто саме в плані застосування ч.4 ст.212 КК України має сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі, фінансові санкції і пеню, як слушно зазначає О.О. Дудоров, варто брати до уваги текст кримінального закону, а не норми податкового законодавства. Із ч.4 ст.212 КК України наразі ж чітко вбачається, що це той, хто вчинив податковий злочин [5, 519-520].

Судова ж практика йде своїм шляхом. Як засвідчує проведений нами аналіз постанов про закриття кримінальних справ за ч.4 ст.212-1 КК України, а також результати досліджень інших

криміналістів, що вивчали судову практику застосування ч.4 ст.212 КК України, українські суди взагалі не беруть до уваги ту обставину, хто конкретно сплатив відповідні обов'язкові платежі чи страхові внески, пеню та штрафні санкції.

Розмірковуючи над розглядуваною проблемою, ми дійшли висновку, що про неї наразі доречно говорити у двох аспектах: з позиції існуючої ситуації та з позиції бажаної.

З позиції нині існуючої ситуації треба визнати, що як у ч.4 ст.212 КК України, так і в ч.4 ст.212-1 КК України законодавцем чітко визначено, що всі ці внески має сплачувати виключно та особа, щодо якої вирішується питання про звільнення її від кримінальної відповідальності, тобто винна особа. Як така сплата узгоджується з приписами податкового та страхового законодавства, то вже інша справа.

Якщо ж говорити про бажану для суспільства та держави ситуацію щодо умов спеціального звільнення від кримінальної відповідальності, то слід цілковито погодитися з О.О. Дудоровим, котрий стверджує, що вдосконалена ч.4 ст.212 КК України повинна також містити вказівку на службову особу, яка вжила заходів щодо фактичної сплати підприємством, установою чи організацією податків, зборів, фінансових санкцій та пені [5, 524].

У контексті ч.4 ст.212-1 КК України на користь саме такого підходу можна навести кілька аргументів.

По-перше, слід відзначити, що суспільна небезпека злочину, описаного ст.212-1 КК України, головним чином, пов'язана з двома обставинами: 1) фактом протиправної поведінки певної фізичної особи у вигляді ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; 2) фактом фактичного ненадходження до фондів соціального страхування коштів на суму понад 1000 НМДГ. Якщо ж службова особа вживає всіх необхідних і достатніх заходів (позитивна посткримінальна поведінка, яка значно знижує ступінь суспільної небезпеки особи правопорушника) щодо фактичної сплати юридичною особою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, а також штрафних санкцій і пені (ліквідація суспільно небезпечних наслідків протиправного діяння), то цей злочин, з нашої точки зору, фактично втрачає суспільну небезпеку, а винна особа своєю поведінкою заслуговує на «прощення» з боку держави.

По-друге, не слід забувати, що страхове законодавство чітко визначає тих платників, які зобов'язані сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Перекладення цього обов'язку (навіть у межах позитивної посткримінальної поведінки) на фізичних осіб, які не є платниками відповідних внесків, виглядає не лише нелогічним, а й протиправним⁴. Не варто забувати й того, що штрафні санкції мають персоніфікований характер і можуть застосовуватися територіальним органом ПФУ виключно до платника єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ч.11 ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»).

По-третє, як впливає зі змісту ст.212-1 КК України та примітки до неї, суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, що фактично не надійшли до фондів соціального страхування в результаті вчинення злочинів, описаних частинами 1 і 2 ст.212-1 КК України, знаходяться в діапазоні від 1000 до 5000 НМДГ, що станом на 2013 рік складає суму від 573500 гривень до 2867500 гривень. І це без пені та штрафних санкцій. Хіба можна собі уявити, щоб головний бухгалтер чи, навіть, директор зміг без особливих проблем сплатити в найкоротші строки суму, яка іноді сягає трьох мільйонів гривень? Саме тому ми переконані, що в ч.4 ст.212-1 КК України (як і в ч.4 ст.212 КК України) має йтися не про особисту сплату службовою особою відповідних внесків, пені та штрафів, а про вжиття нею всіх необхідних заходів щодо їх сплати юридичною особою – платником відповідних внесків.

⁴ Так, у ч.9 ст.25 ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» чітко визначено, що передача платниками єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування своїх обов'язків з його сплати третім особам заборонена, крім випадків, передбачених законодавством.

Ураховуючи все вищевикладене, **пропонуємо** ч.4 ст.212-1 КК України викласти в такій редакції: «Особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті (крім випадків учинення цього злочину особою, раніше судимою за умисне порушення порядку нарахування, обчислення або сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування), звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до моменту повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення сплатила єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування чи збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, штрафні санкції та пеню або, якщо це службова особа юридичної особи, вжила всіх необхідних заходів щодо сплати цією юридичною особою вказаних сум».

ЛІТЕРАТУРА

1. Кураш Я.М. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (аналіз складу злочину): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Я.М. Кураш. – Х., 1998. – 18 с.
2. Вересов В.Н. Уголовная ответственность за уклонение от уплаты налогов, сборов, других обязательных платежей (на материалах Автономной Республики Крым): дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Вересов Владимир Николаевич. – Одесса–Симферополь, 1999. – 201 с.
3. Молодык В.В. Криминологические и уголовно-правовые аспекты ответственности за уклонение от уплаты налогов, сборов и других обязательных платежей: дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Молодык Владимир Викторович. – Харьков, 1999. – 190 с.
4. Брич Л.П. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія / Л.П. Брич, В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 2000. – 288 с.
5. Дудоров О.О. Ухилення від сплати податків: кримінально-правові аспекти: монографія / О.О. Дудоров. – К.: Істина, 2006. – 648 с.
6. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – [3-є вид., переробл. і допов.]. – Х.: «Одісей», 2007. – 1184 с.
7. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Податкового кодексу України: висновок від 30 вересня 2010 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38590.
8. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / [А.С. Беніцький, В.П. Бодаєвський, Г.Є. Болдарь та ін.]; за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Т. 1. – Луганськ: Видавництво «Елтон-2», 2012. – 780 с.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність): Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 1999 року № 9-рп/99 [Електронний ресурс] / Конституційний Суд України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>.
10. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: Рішення Верховного Суду України від 08 жовтня 2004 року № 15 [Електронний ресурс] / Верховний Суд України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-04>.

11. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – 1088 с.
12. Гузир В.П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності / В.П. Гузир // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 25–26 жовтня 2001 року). – К.-Х.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 203–205.
13. Ужва Л.О. Кримінально-правова охорона економічної системи України і деяких країн зарубіжжя (порівняльне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Л.О. Ужва. – Одеса, 2004. – 203 с.
14. Золотарьов А.І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Золотарьов Анатолій Іванович. – Х., 2007. – 222 с.
15. Андрушко П.П. Яким інтересам має надаватись правозастосовними органами пріоритет при вирішенні питання про відповідальність за несплату податкових зобов'язань: фіскальним держави чи платника податків (коментар до постанови Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15) / П.П. Андрушко // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – 2005. – № 1. – С. 36-56.
16. Хавронюк М.І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М.І. Хавронюк. – К.: Істина, 2004. – 504 с.